

TULKKIEN TYÖSUHDE- JA ANSIOKYSELY 2017

HANNA PUTKONEN-KANKAANPÄÄ

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

www.humak.fi

SISÄLLYS

TULKKIEN TYÖSUHDE- JA ANSIOKYSELY 2017.....	3
1. KYSELYN TAUSTATIEDOT	3
2. TYÖNANTAJA	8
3. TYÖLLISYYSTILANNE.....	10
4. TYÖN LUONNE.....	12
5. TYÖSTÄ SAATU KORVAUS.....	14
6. KELAN KILPAILUTUS 2017 (ASTUI VOIMAAN 2018)	17
PÄÄTELMÄ.....	20
LÄHTEET	20

Hanna Putkonen-Kankaanpää
Tulkkien työsuhte- ja ansiokysely 2017
ISBN 978-952-456-318-5 (painettu)
ISBN 978-952-456-319-2 (verkkajulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkajulkaisu)
Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 69.
© Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2018

Taitto: Emilia Reponen

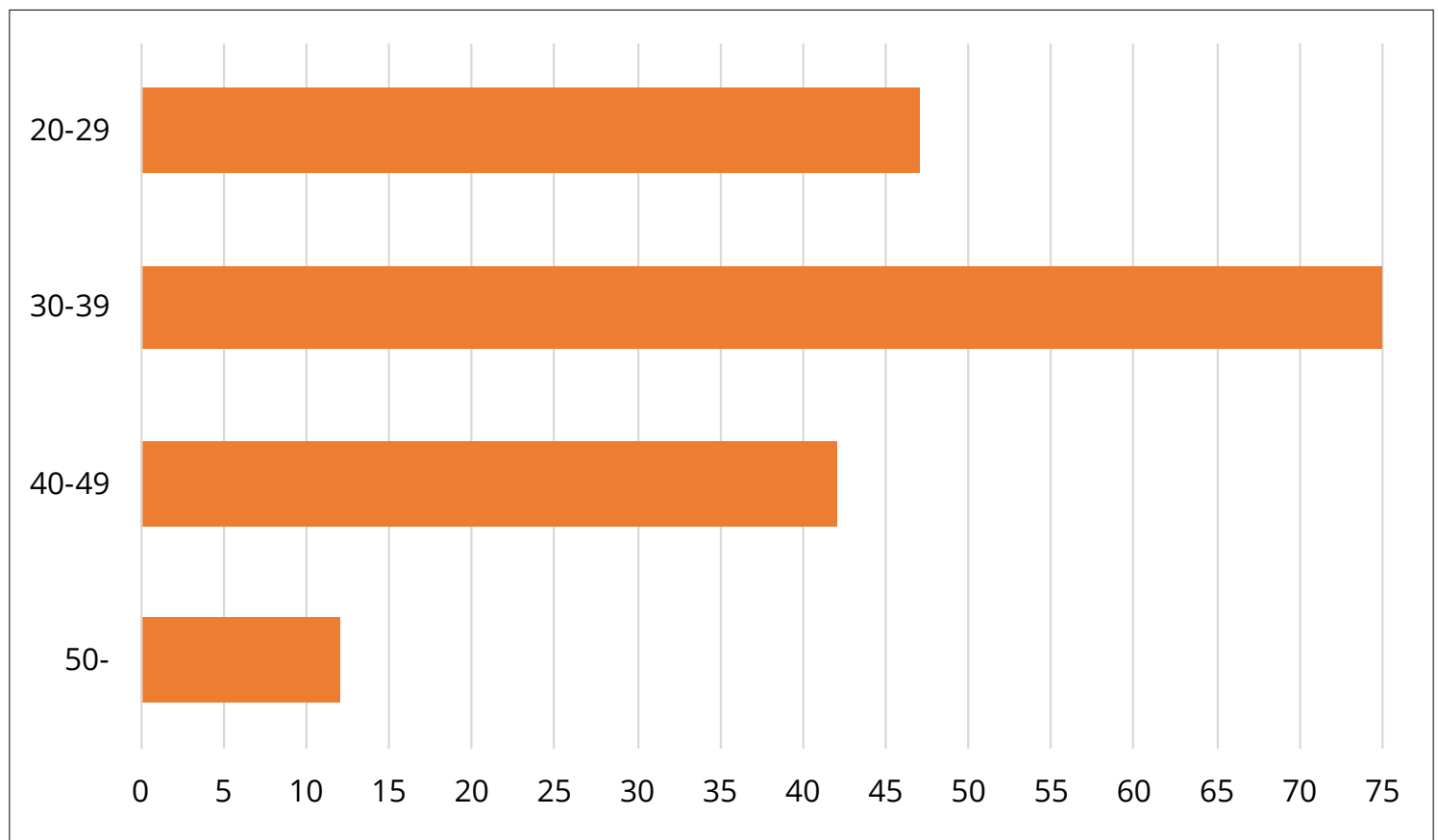
TULKKIEN TYÖSUHDE- JA ANSIOKYSELY 2017

Hanna Putkonen-Kankaanpää

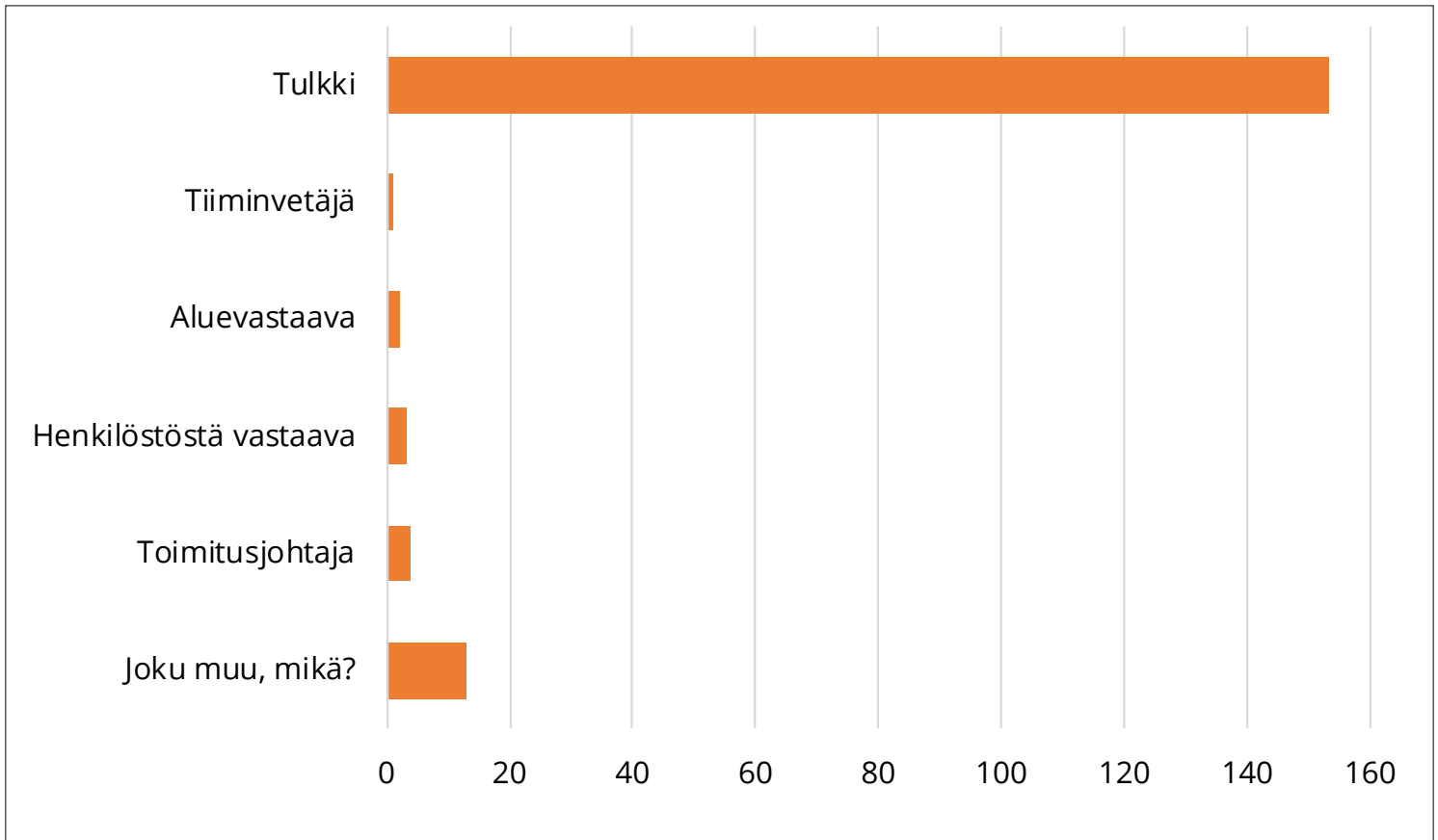
Tulkkien työsuhte- ja ansiokysely tehtiin keväällä 2018 liittyneenä Tulkkien työsuhte- ja ansiokysely -hankkeeseen. Se koski vuotta 2017, joka oli Kelan nykyistä edeltävän hankintakauden viimeinen vuosi. Kysely toistetaan keväällä 2019, koskien vuotta 2018, jolloin saadaan vertailukelpoista tietoa hankintakausien väliltä. Tämä raportti on siis kaksivuotisen tutkimuksen väliraportti. Loppuraportti ja siihen liittyvä julkaisu valmistuu ja ilmestyy vuonna 2019. Kyselyn toteutti Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) yhdessä Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n ja Akavan Erityisalat ry:n kanssa. Kyselyn laati Humakin silloinen yliopettaja Liisa Martikainen. Martikainen on pro gradu -työssään Viittomakielen tulkkaus alalla toimivien kouluttajien ja tulkkien työtyytyväisyys ja työhallinta (2016) pohtinut samaa problematiikkaa. Opinnäytetyö pohjaa niin ikään kyselyyn ja tehdyn kyselyn tuloksia voidaan verrata siihen sadaksemme tietoa alan kehittymisestä. Tässä raportissa ei avata Martikaisen gradussa (2016) esiin tulevaa tietoperustaa.

1. KYSELYN TAUSTATIEDOT

Tulkkien työsuhte- ja ansiokyselyyn vastasi enimmillään 176 tulkkia, joista 42 % oli 30–39 -vuotiaita. Yli 50-vuotiaita oli vain 7 %. Alan työntekijät ovat siis pääsääntöisesti nuoria, noin kymmenen vuotta alalla olleita naisia. Seuraavaksi suurin ryhmä ovat 20–29 -vuotiaat tulkit (27 %) ja 40–49 -vuotiaita kyselyyn vastanneita on 24 %.

Kuvio 1. Minkä ikäinen olet tällä hetkellä. *Vastaajien määrä: 176*

Kuvio 2. Ammattinimikkeesi (nykyinen tai viimeisin, jos olet työttömänä) Vastaajien määrä: 176

Vastaajista suurimman osan (90 %) oli ammattinimikkeeltään tulkki. Muut ammattinimikkeet liittyvät jollain tavalla esimiesasemaan. Tällaisia ammattinimikkeitä olivat toimitusjohtaja, henkilöstöstä vastaava, aluevastaava, aluepäällikkö ja tiiminvetäjä, lehtori, vastaava viittomakielen tulkki, aluejohtaja yhteyshenkilö ja välittäjä. Jotkut vastaajista työskentelivät kokonaan muilla aloilla: opiskelija, myyjä, palveluneuvoja ja lehtori. Joillain vastaajilla oli myös erilaisia työhön liittyviä kombinaatioita.

Vastaajien toimenkuvat olivat tai ovat olleet hyvin moninaisia. Suurin osa heistä toimi pelkästään tulkkina ja osa teki lisäksi tulkkauksia erilaisilla prosenttiosuuksilla. Jotkut, lähinnä esimiesasemassa olevat, eivät tehneet ollenkaan tulkkauksia.

Pelkästään jotain muuta kuin tulkkausta tekevien toimenkuvia olivat:

- Lähiesimies tulkeille ja opettajille sekä hallinnollisia töitä kuten markkinointi, palkkojen tarkastus yms.
- Aluepäällikkö: työnkuva on henkilöstöhallintoon liittyvissä asioissa, markkinoinnissa ja lähiesimiehenä
- Kelan vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelu -työtä: puolet päivästä etäpalvelussa ja puolet välittäjänä
- Koulutuspäällikkö ammattikorkeakoulussa, vastuualueena tulkkauksen koulutukset, kielet ja viestintä
- Pro gradu -tutkielman tekijä, elintarvikeosaston ja kassaosaston työtehtävät
- Muussa työssä

Kyselyyn vastanneista tulkeista 27 % oli työskennellyt viittomakielen tulkkauksen alalla yli 16 vuotta. Täsmälleen yhtä moni on toiminut alalla 2–5 vuotta. 21 % vastanneista on toiminut alalla 6–10 vuotta ja 16 % hieman enemmän: 11–15 vuotta. Vasta alalle tulleita (työkokemusta yksi vuosi tai sen alla) oli vastanneista 9 %:lla.

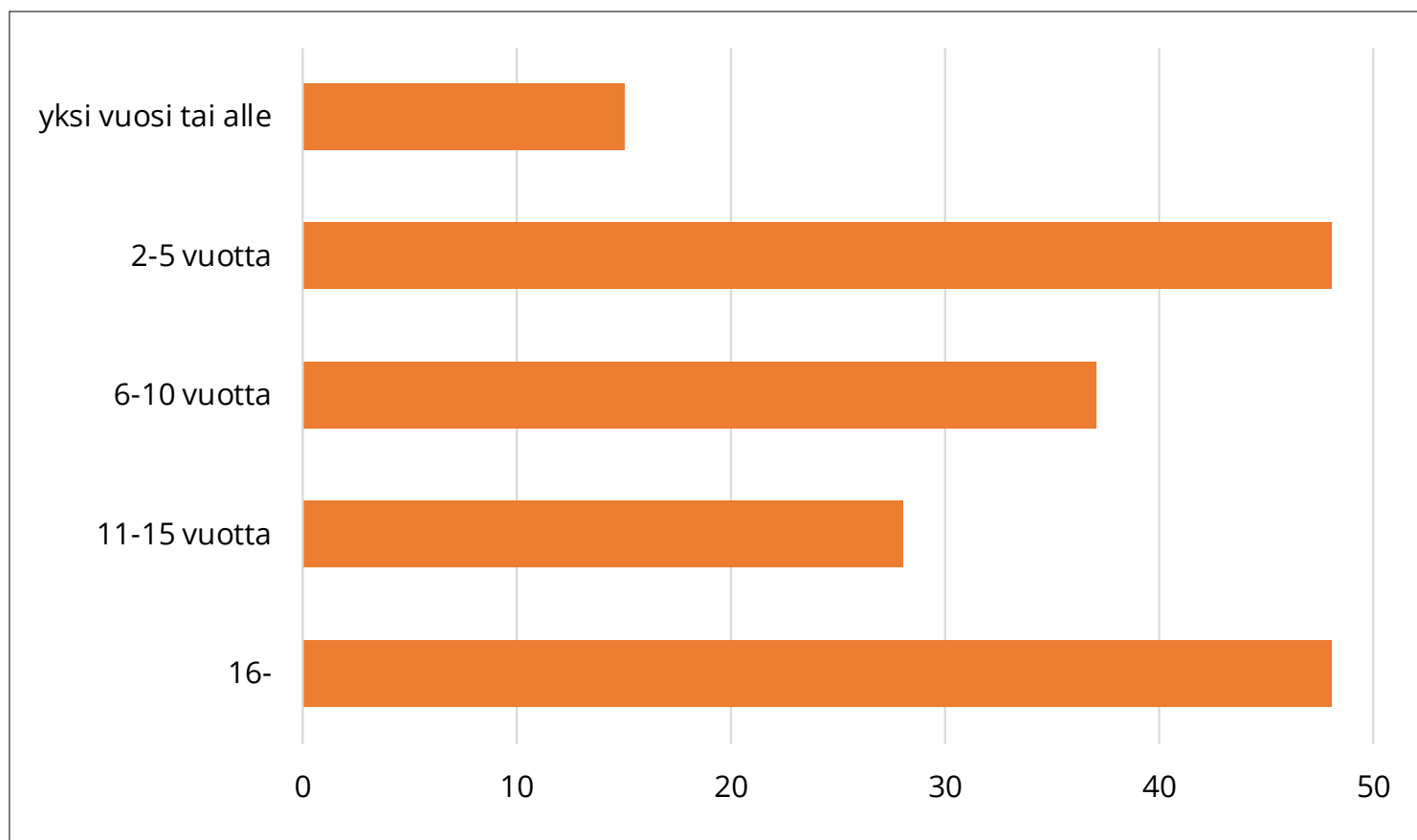
Tulkit ovat perinteisesti olleet samassa yrityksessä pysyviä työntekijöitä. Tulkkauksen freelancer-työskentely 2000-luvun alussa tuli vähitellen mahdottomaksi. Kelan järjestämän vammaisten henkilöiden tulkkaukspalveluun liittyvän kilpailutuksen myötä on alalle syntynyt uusia yrityksiä. Suurin osa tulkeista on siis ollut saman työnantajan palveluksessa (53 %).

2–4 työsuhdetta on ollut 43 % vastanneista, 5–9 kolmella prosentilla ja yhdellä prosentilla on ollut 10 tai useampia työnantajia viimeisen viiden vuoden aikana.

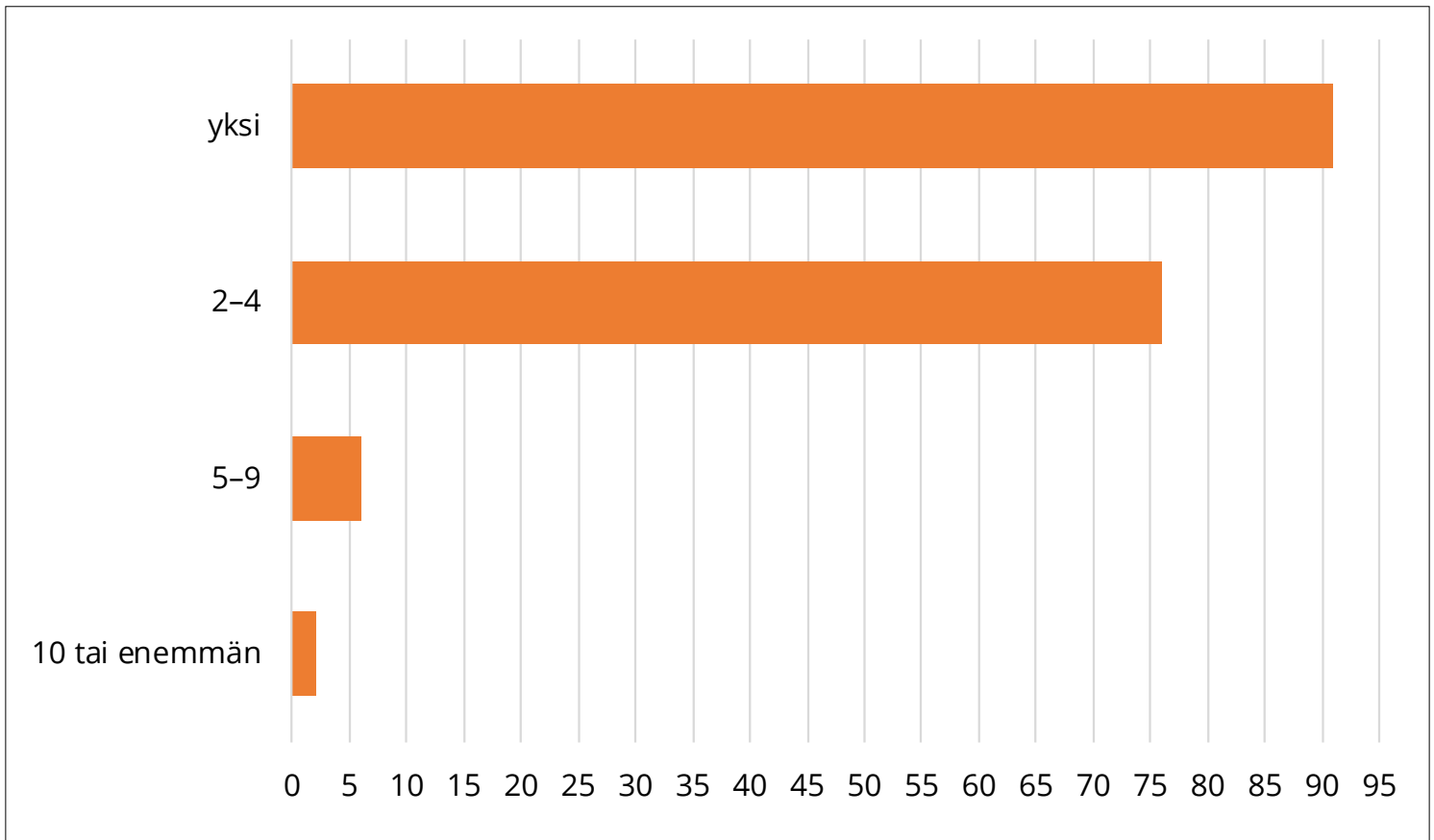
Tulkkaukseen on yhdistetty seuraavia tehtäviä

Kommunikaatio-ohjaaja	28 mainintaa
Yrittäjyys/ Toimitusjohtaja / Yksityisyrittäjä	10 mainintaa
Esimies / Lähiesimes / Aluejohtaja	8 mainintaa
Välitystyö	5 mainintaa
Henkilöstöjohtaminen	4 mainintaa
Töiden normaali raportointi	3 mainintaa
Hallinnolliset tehtävät	2 mainintaa
Internet-sivujen teko ja ylläpito / Tiedotus	2 mainintaa
Markkinointi	2 mainintaa
Oma kouluttautuminen	2 mainintaa
Tiimivastaava	2 mainintaa
Asiantuntijatehtävät	1 maininta
Freelance-tulkki kunnan tilauksissa	1 maininta

Kehittämistyöt	1 maininta
Koulutus	1 maininta
Luottamustehtävät	1 maininta
Palkanlaskenta	1 maininta
Valmistautuminen	1 maininta
Toimistotyöt	1 maininta
Tulkkiopiskelijoiden harjoittelun ohjaus	1 maininta
Tulkkauksen lehtori	1 maininta
Työsuojeluasiat	1 maininta
Työyhteisölliset tehtävät	1 maininta
Vastuussa erilaisista yrityksen tehtävistä	1 maininta
Yhteyshenkilö Kelaan	1 maininta

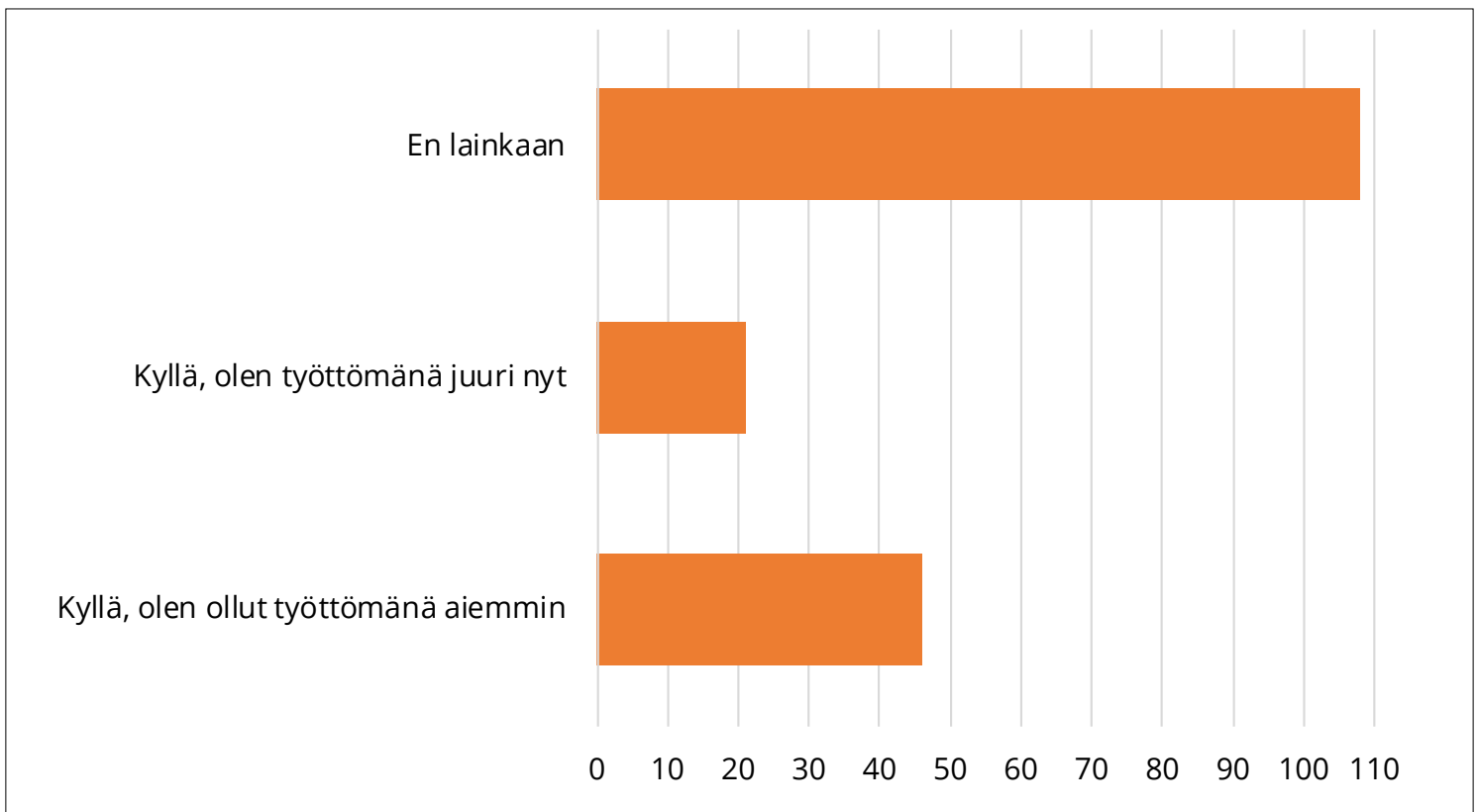

Kuvio 3. Kuinka pitkä työhistoria sinulla on viittomakielen tulkkauksen alalta? Vastaajien määrä: 176

Kuvio 4. Kuinka monta työsuhdetta sinulla on ollut viimeisen viiden vuoden aikana? (työnantaja on voinut vaihtua tai pysyä samana) Vastaajien määrä: 175

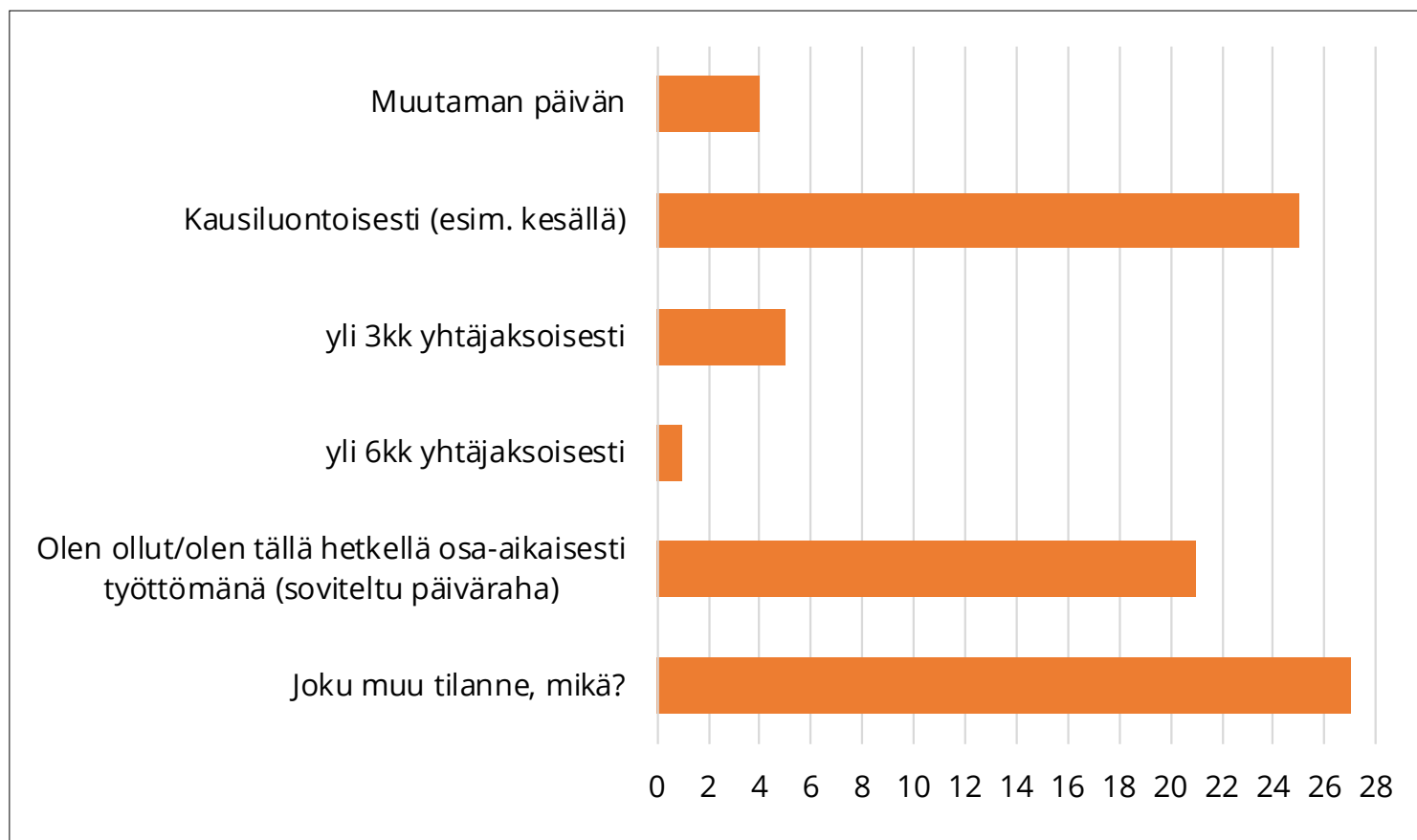
Työllisyys-linjan toisessa päässä on työttömyys. Aikaisemmin tulkkaus on ollut täystyöllisyysala. Kukaan ei ole joutunut työttömäksi, kaikille on riittänyt töitä tulkkina tai tulkkausalalla. Nykyisin tilanne on toinen. Viimeisen viiden vuoden aikana vastaajista vain 62 % ei ole ollut työttömänä. Tällä hetkellä heistä on 12 % työttömänä ja viimeisen viiden vuoden aikana peräti 26 % on ollut jossain vaiheessa työttömänä.

Kuvio 5. Oletko ollut työttömänä viimeisen viiden vuoden aikana? Vastaajien määrä: 176

Kesän aikana asiakkaat viettävät kesälomia, virastot sulkevat ovensa ja koulut ovat kiinni. Tulkkausta ei siis tarvita ollenkaan niin paljon kuin muina vuodenaikoina. Niinpä tulkkien työttömyys sijoittuu pääosin kesään ja on muutenkin kausiluonteista. Työttömänä olleet vastaajat avaavat työttömyyttään seuraavasti:

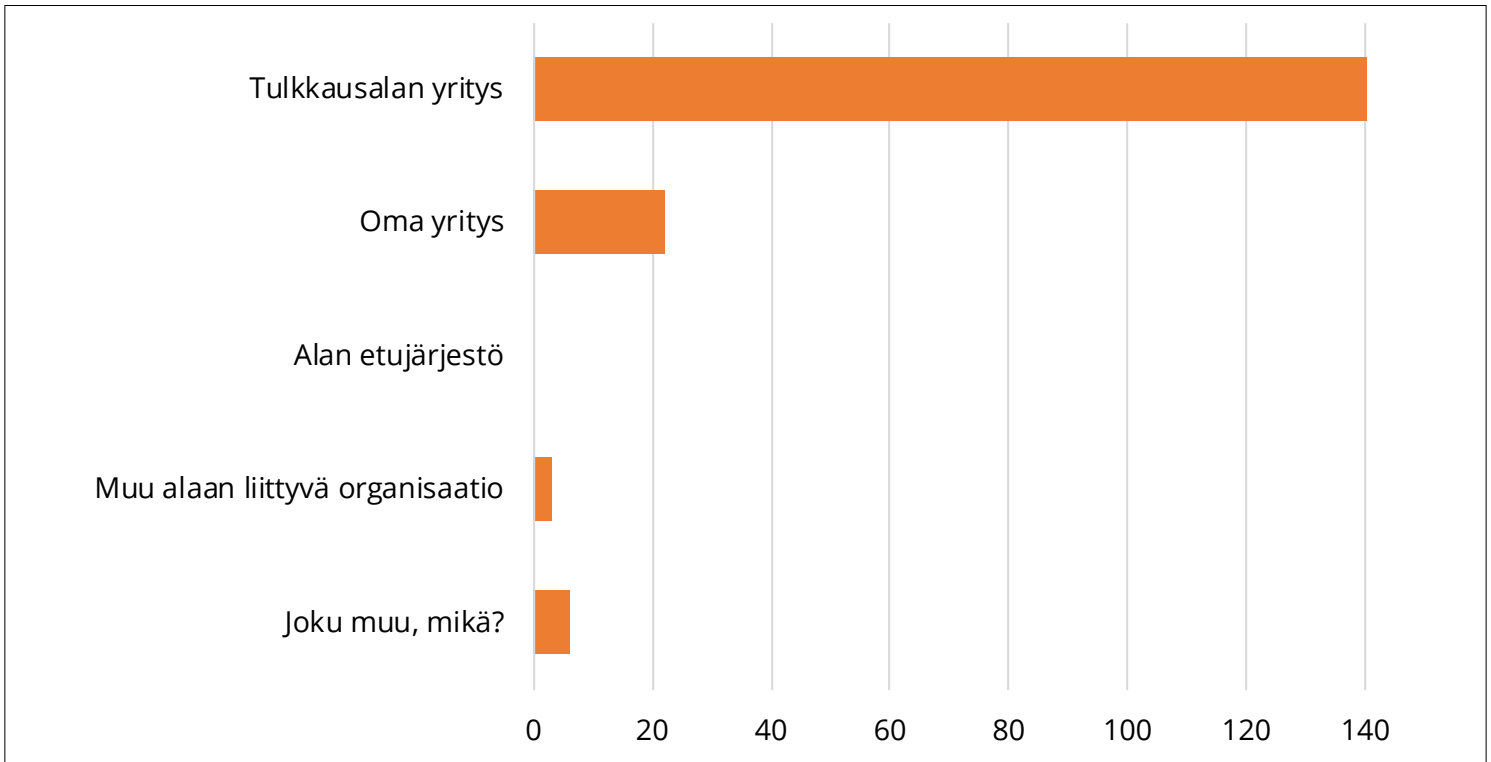
Työttömyyden syyksi on mainittu esimerkiksi Kelan kilpailutus, joka aiheutti yrityksen lopettamisen ja tulkkien irtisanomisen.

Kuvio 6. Jos olet ollut työttömänä aiemmin, tai olet työttömänä juuri nyt, niin kuinka kauan työttömyytesi on kestänyt? *Vastaajien määrä: 83*

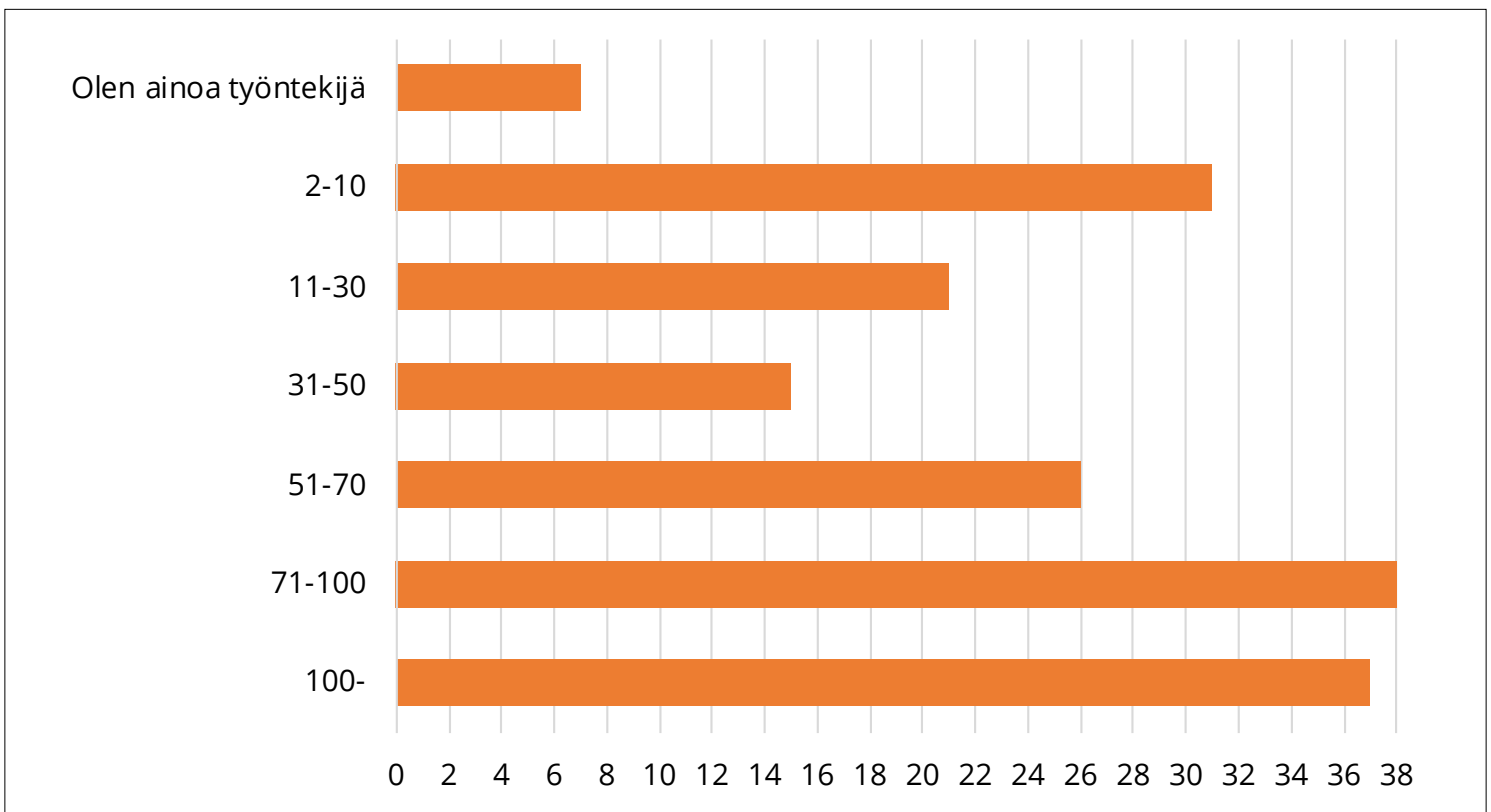
2. TYÖNANTAJA

Tutkimuksen tekohetkellä suurin osa vastanneista on ollut työntekijänä tulkkausalalan yrityksessä (82 %). Yrittäjänä omassa yrityksessään toimi 13 % vastanneista. Jossain alaan liittyvässä organisaatiossa työskentelee 2 % vastanneista ja 3 % on jossain muussa työssä, mm. kaupan alalla.

Kuvio 7. Tämän hetkinen työnantaja (tai viimeisin työnantajasi) *Vastaajien määrä: 176*

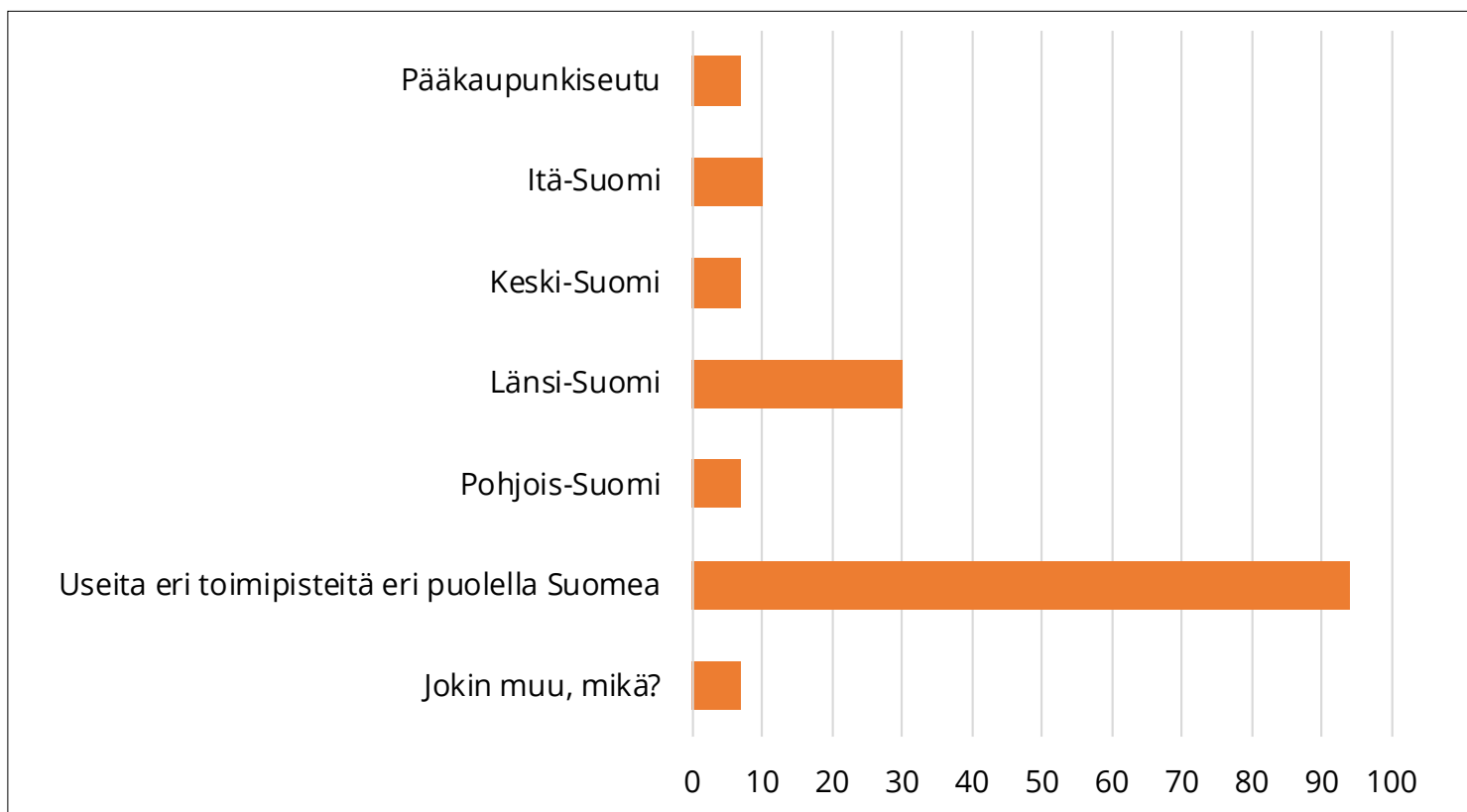
Organisaatioiden koot vaihtelivat yksityisyritysten ainoasta työntekijästä yli sadan työntekijän yrityksiin. Vastaajista eniten oli työssä 71–100 työntekijän yrityksissä tai 2–10 työntekijän yrityksissä, vähiten yksityisyrityksissä.

Kuvio 8. Minkä verran organisaatiossasi on työntekijöitä (nykyinen tai viimeisin) *Vastaajien määrä: 175*

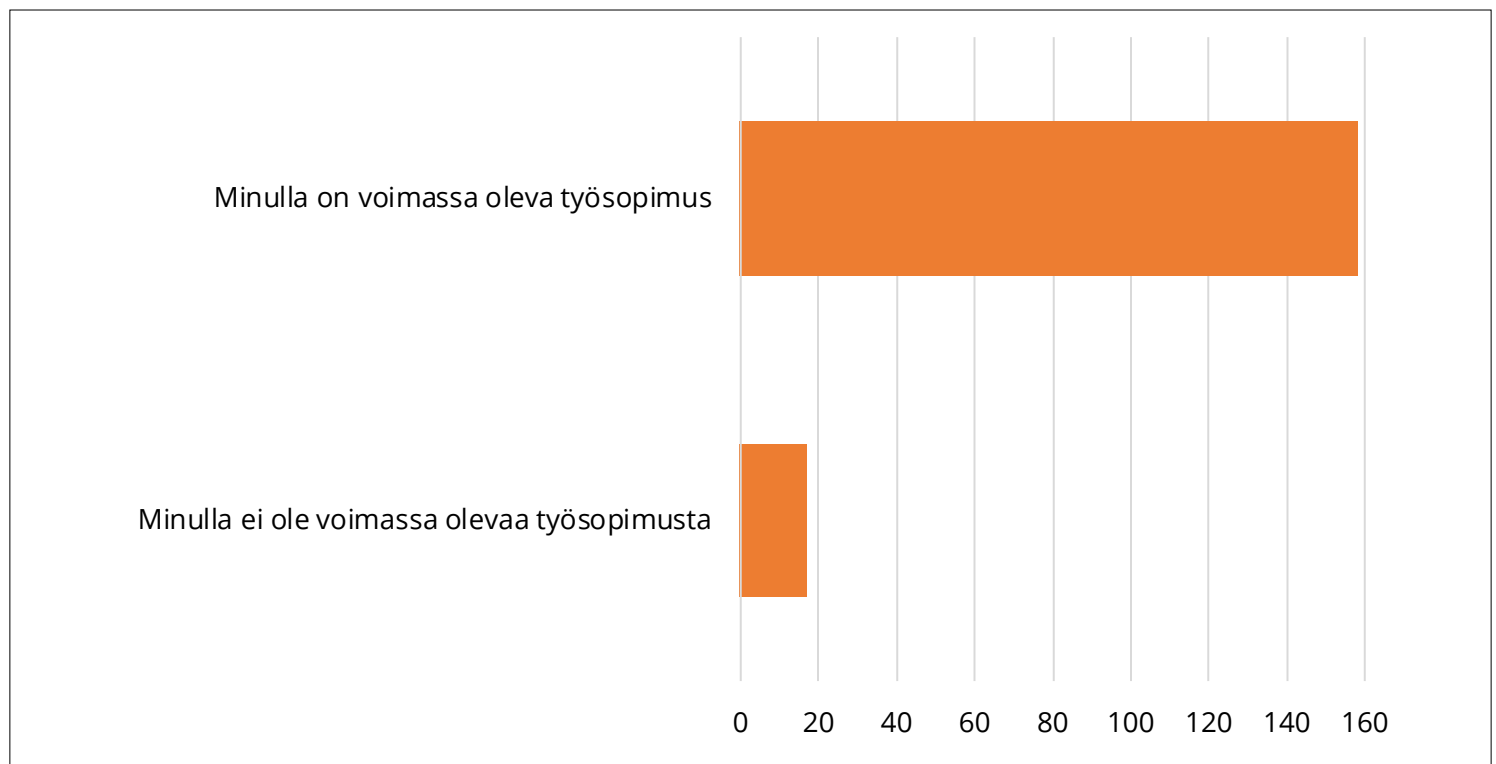
Yritykset, joissa vastaajat olivat töissä, kattavat toimialueiltaan koko Suomen. Eniten vastaajista oli töissä yrityksissä, jonka toimialue on eri puolella Suomea, seuraavina tulevat Länsi-Suomessa ja pääkaupunkiseudulla toimivat yritykset. Vähiten vastauksia tuli Keski- ja Pohjois-Suomesta.

Kuvio 9. Mikä on työorganisaatiosi pääasiallinen toimialue (nykyinen tai viimeisin) *Vastaajien määrä: 176*

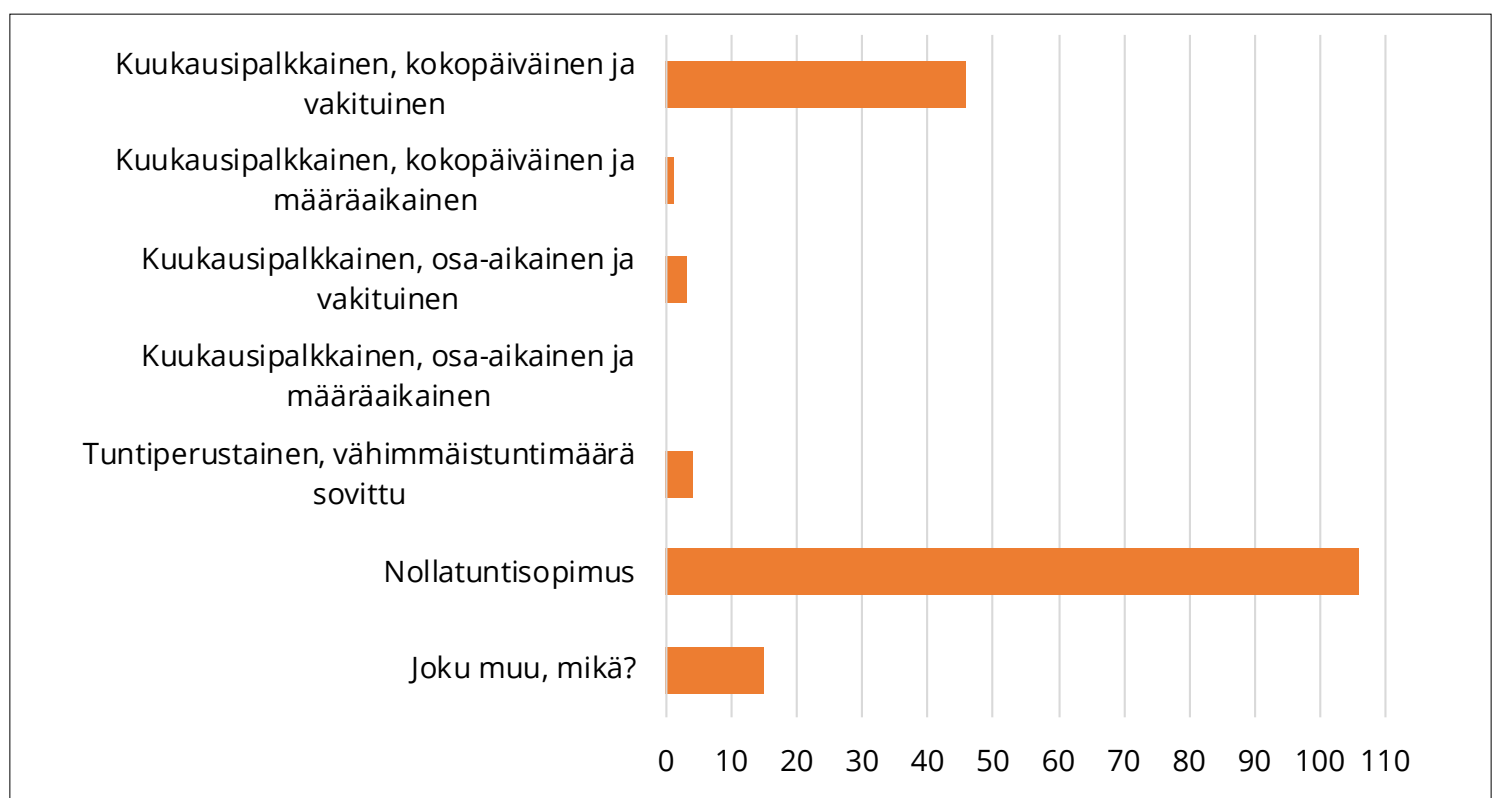
3. TYÖLLISYYSTILANNE

Kyselyn tekohetkellä keväällä 2018 vastaajista suurimmalla osalla (90 %) oli voimassa oleva työsopimus.

Kuvio 10. Mikä on tulkkausalalan työllisyystilanteesi tällä hetkellä? Vastaajien määrä: 175

Kyselyyn vastanneiden tulkkien työsopimukset olivat pääosin niin kutsuttuja nollatuntisopimuksia (60 %). 26 % tulkeista oli kuukausipalkkaisia, kokopäiväisiä ja vakituksessa työsuhteessa olevia. Kolme prosenttia tulkeista oli tuntiperusteisessa työsuhteessa, niin että työntekijän vähimmäistuntimäärä oli sovittu. Kahdella prosentilla oli kuukausipalkkainen työsopimus osa-aikaisena ja vakituksena työntekijänä. Yksi prosentti tulkeista oli kuukausipalkkaisessa, kokopäiväisessä ja määräaikaisessa työsuhteessa.

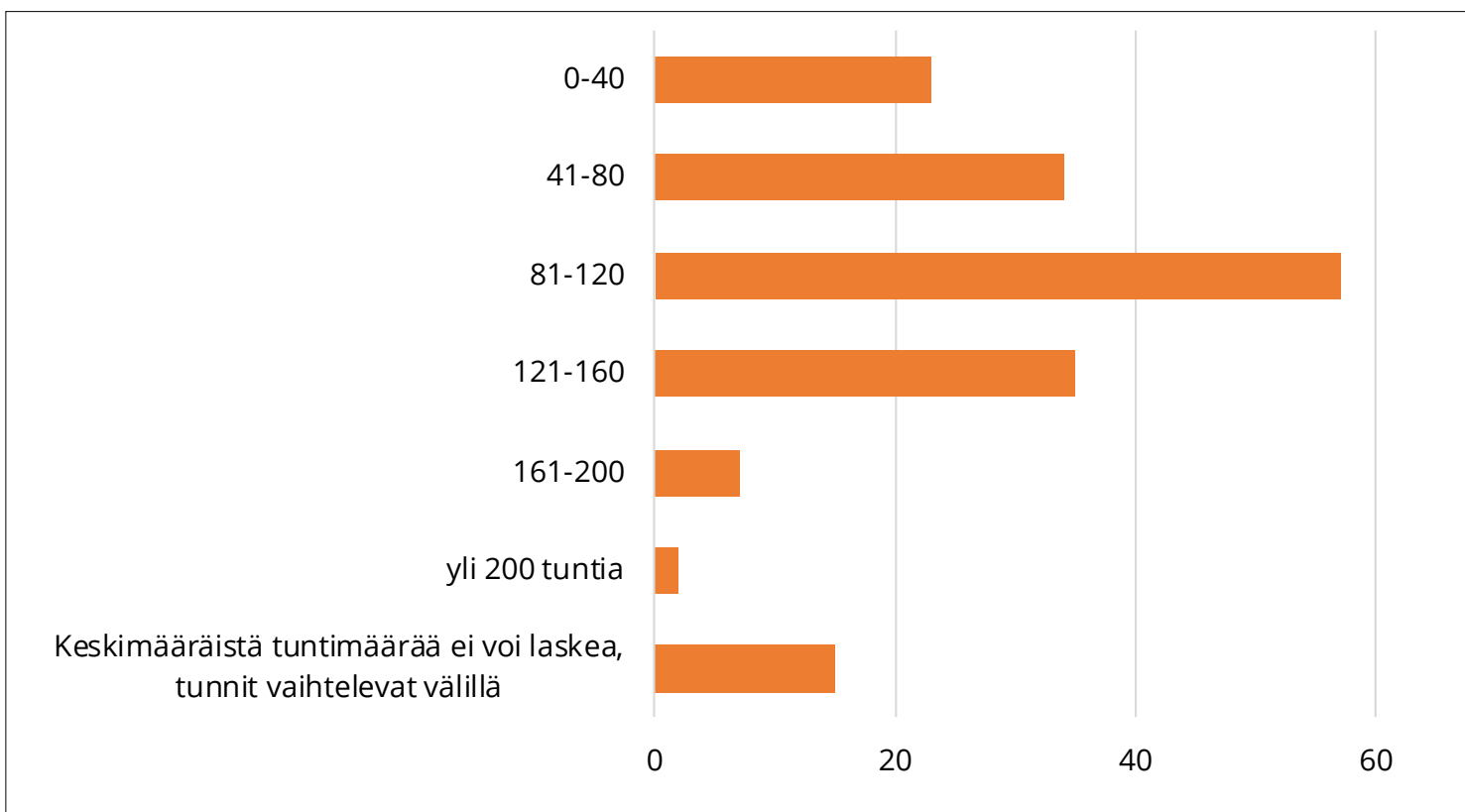
Kuvio 11. Minkä laatuinen nykyinen työsuhteesi on (tai viimeisin työsuhteesi oli)? Vastaajien määrä: 175

Kahdeksan prosenttia tulkeista kertoi työsuhteensa olevan jokin muu:

Yrittäjä	10 mainintaa
Freelance-sopimus	1 maininta
Sekotelma kuukausi- ja tuntipalkkaa, täysiaikainen ja vakituinen	1 maininta
Sivutoiminen nollatuntisopimus (päätyö muu kuin tulkkaus)	1 maininta
Takuupalkka ja tuntisopimus	1 maininta
Tuntipalkkainen, kokopäiväinen, vakituinen	1 maininta

Kyselyssä tulkeilta kysyttiin, kuinka monta tuntia keskimääräisesti tulkit tekivät tulkkausalaan liittyviä työtunteja vuonna 2017. Työajasta poissuljettiin kesä, koska silloin tulkkausalaan liittyviä töitä on tunnetusti vähiten ja monet tulkit pitävät kesälomaa, eikä kesän vähien tuntimäärien haluttu vaikuttavan keskiarvoihin. Kyselyyn vastanneista tulkeista suurin osa teki kuukaudessa tulkkausalan töitä 81–120 tuntia.

81–120 tuntia kuukaudessa	32%
41–80 tuntia kuukaudessa	20%
121–160 tuntia kuukaudessa	20%
0–40 tuntia kuukaudessa	13%
161–200 tuntia kuukaudessa	4%
yli 200 tuntia kuukaudessa	1%

Kuvio 12. Minkä verran teet (teit vielä työssä ollessasi) yleensä tulkkausalaan liittyviä työtunteja kuukaudessa keskimäärin (poislukien kesä)? Vastaa kysymykseen vuoden 2017 keskimääräisten tuntimäärien perusteella. Vastaajien määrä: 173

Vastanneista 8 % kirjoitti, ettei keskimääräistä tuntimäärää voi laskea, sillä tunnit vaihtelevat jollain muulla välillä:

- 0 – 80 tuntia kuukaudessa
- 10 – 80 tuntia kuukaudessa
- 10 – 120 tuntia kuukaudessa
- 5 – 40 tuntia kuukaudessa
- 10 – 200 tuntia kuukaudessa
- 30 tuntia kuukaudessa tulkkausta, 20 tuntia työhön perehtymistä
- 30 – 60 tuntia kuukaudessa
- 40 – 120 tuntia kuukaudessa
- 50 – 125 tuntia kuukaudessa
- 60 – 120 tuntia kuukaudessa (tähän on mukaan laskettu matka-aika)
- 81 – 160 tuntia kuukaudessa

Jos halutaan laskea keskimääräinen työtuntimäärä kaiken saadun informaation perusteella, se oli 86,5 tuntia kuukaudessa ja vaihteluväli on nolasta yli kahteensataan tuntia kuukaudessa. (Tähän keskiarvoon on laskettu ilmoitetuista työtunneista maksimituntimääräksi 200 tuntia.)

4. TYÖN LUONNE

Tulkkien työhön kuuluu hyvin erilaisia tehtäviä. Tässä kyselyssä ei varsinaisesti kysytty, kenelle tulkit tulkkauvat, mutta useat vastaajat määrittivät asiakkaansa:

Viittomakielisille, kuuroille tai kuulovammaisille	104 mainintaa, mutta tätä varmasti pidetään oletuksena, joten viittomakielen tulkkausta teki varmasti vielä useampi vastaaja
Kuurosokeille tai kuulonäkö- vammaisille asiakkalle	40 mainintaa
Kuurotuneille	9 mainintaa
Huonokuuloisille asiakkaille	5 mainintaa
Puhevammaisille asiakkalle	4 mainintaa

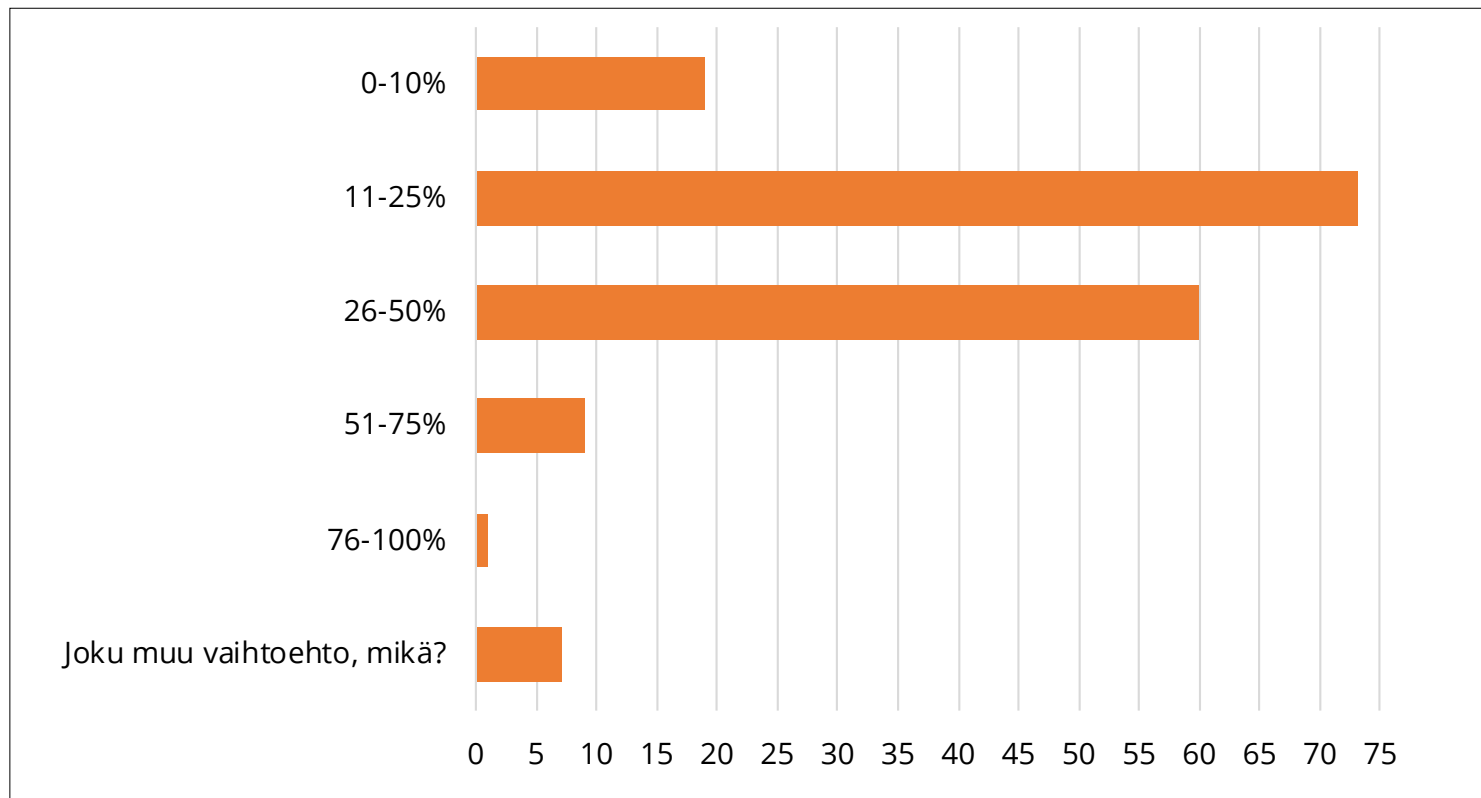
Tulkit määrittivät työnsä työtehtäviään seuraavasti:

Asioimistulkkausta	25 mainintaa
Opiskelutulkkausta	23 mainintaa
Kirjoitustulkkausta asioimis- ja opiskelutulkkauksilanteissa	16 mainintaa
Tulkkausta kolmannelle taholle	1 maininta
Yksittäisten tulkattujen tilanteiden tulkkauksjärjestelyiden tekeminen tilaisuuden järjestäjän kanssa	1 maininta
Yhteistyö kuulevien ja kuurojen asikkaiden kanssa	1 maininta

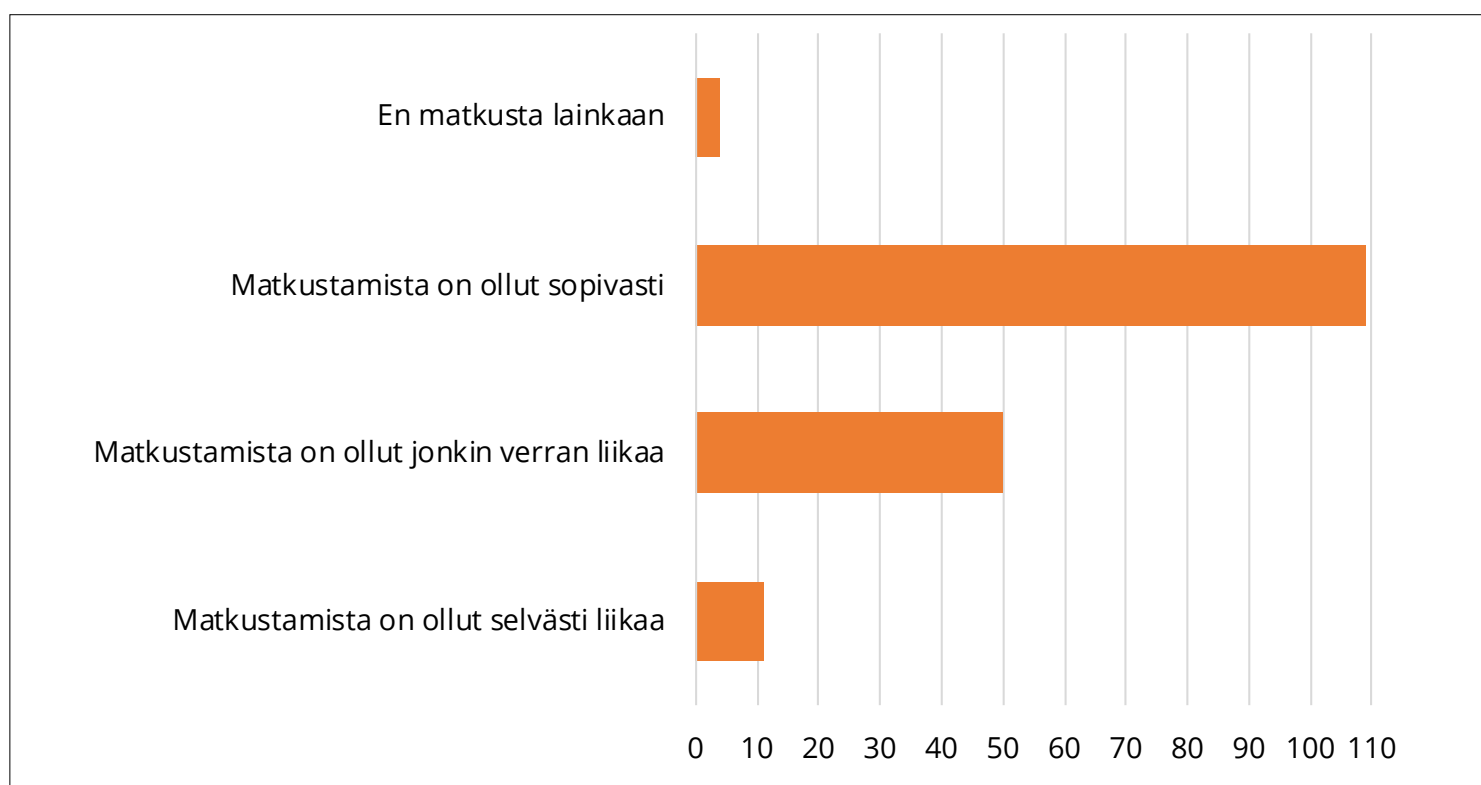
Lisäksi tulkit kertoivat tekevänsä erilaisia yrityksen hallinnointiin ja toimistotöihin liittyviä tehtäviä. Joillekin tulkeille ne olivat sovittuja, joidenkin vastauksista voi päätellä, että he tekevät niitä vapaaehtoisesti tai työhönsä kuuluvana – lähinnä yrittäjät.

Oleellinen osa tulkkien työtä on matkustaminen tulkkauksipaikalle. Vuonna 2017 useimmalla tulkillä (43 % vastaajista) matkustamiseen kului aikaa koko työajasta 11–25 %. Yhdellä tulkillä matkustaminen vei lähes koko työajan (76–100 %).

Vastanneiden tulkkien mielestä matkustaminen on olennainen osa tulkin työtä, eikä siihen käytetystä ajasta pääsääntöisesti valitettu: matkustamista on ollut sopivasti (62 %).

Kuvio 13. Kuinka paljon käytit 2017 työajastasi matkustamiseen keskimäärin (poislukien kesät) *Vastaajien määrä: 169*

Kuvio 14. Mitä mieltä olet matkustamiseen käyttämäsi ajan määrästä suhteessa muuhun työhösi ja työssäjaksamiseesi? *Vastaajien määrä: 174*

5. TYÖSTÄ SAATU KORVAUS

Kyselyyn vastanneet tulkit kertoivat kuukausittaisesta tulkkausosalta saamastaan palkasta. Valitettavasti kysymyksessä ei määritely, haluttiinko tietää brutto- vai nettopalkka. Luultavimmin tulkit ovat kuitenkin olettaneet, että vastaukseksi toivottiin bruttopalkkaa, ja ovat vastanneet sen mukaisesti. Jotkut ilmoittivat laskeneensa mukaan tulkkauksen ja matka-ajan palkan. Joku tai jotkut tulkit ilmoittivat ansioikseen vain tulkkauksesta saamansa palkan, eivät ollenkaan esimerkiksi opetuksesta saamaansa palkkaa. Toiset taas ovat ilmoittaneet alalta (myös opetukset) saamansa palkan.

Kyselyyn vastanneet tulkit ilmoittivat saavansa palkkaa tulkkausalaan liittyvästä työstä kuukaudessa:

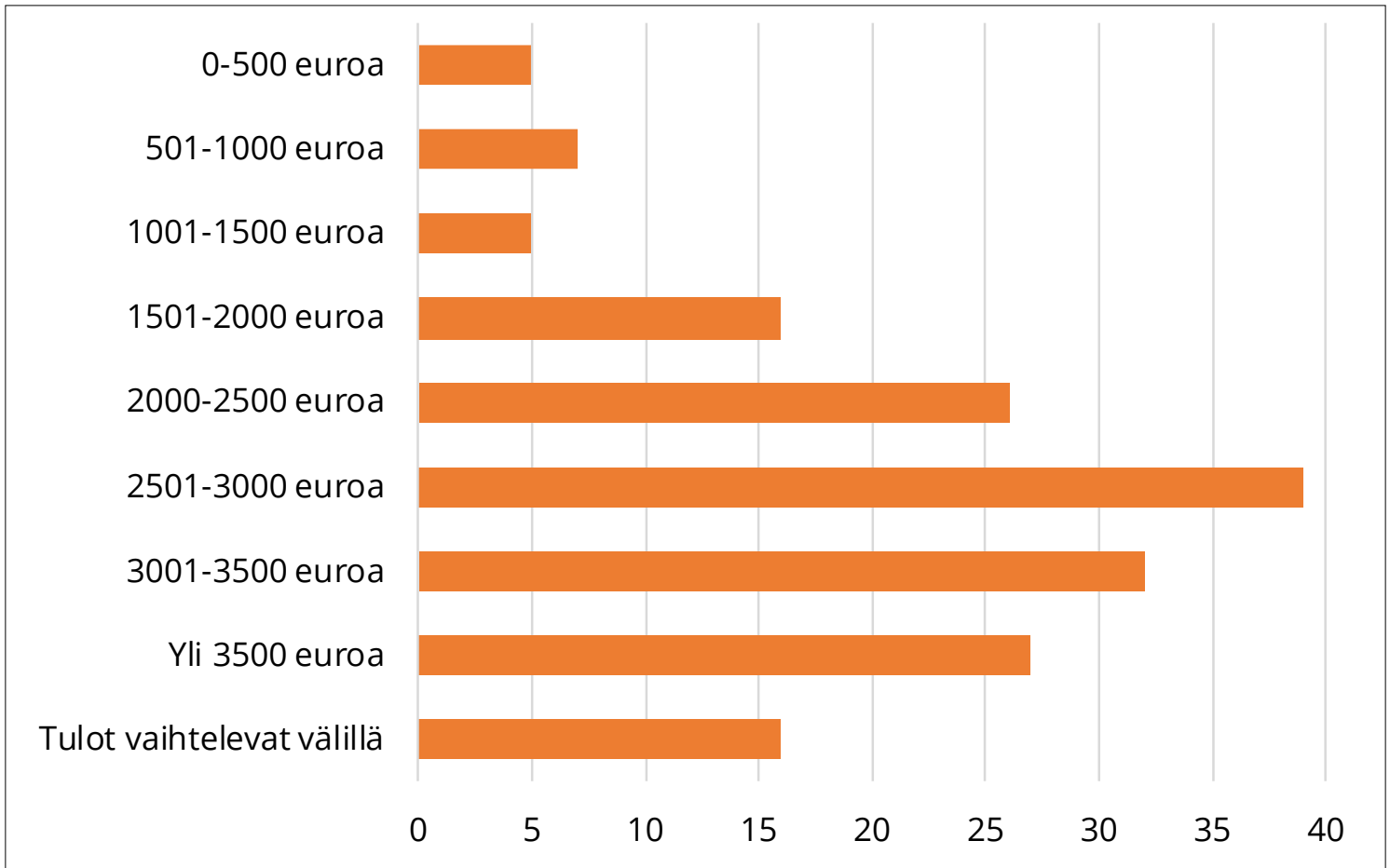
0-500 euroa /kk	3 %
501-1000 euroa /kk	4 %
1001-1500 euroa /kk	3 %
1501-2000 euroa /kk	9 %
2001-2500 euroa /kk	15 %
2501-3000 euroa /kk	22 %
3001-3500 euroa /kk	19 %
yli 3500 euroa /kk	16%

Vastanneista tulkeista 9 % sanoi, että keskimääräistä tuloa ei voi laskea. He kertoivat kuitenkin ansaitsevansa

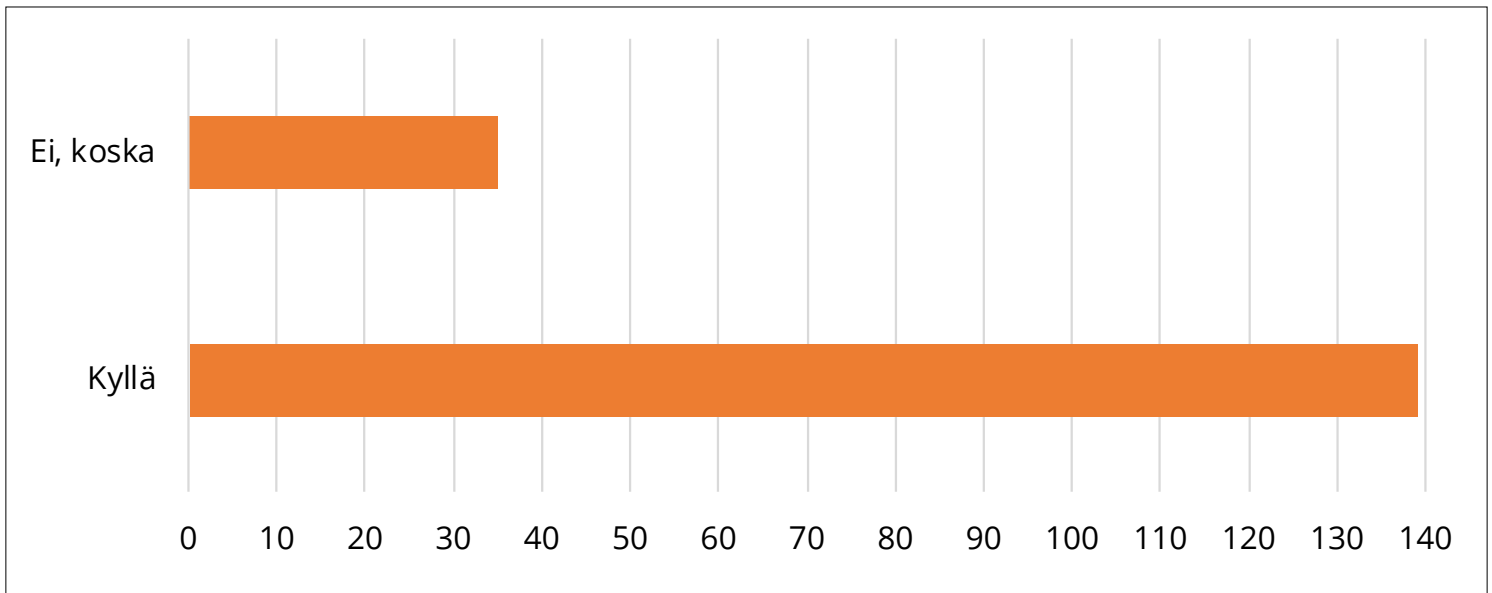
- 0 – 1800 euroa kuukaudessa
- 1000 – 2200 euroa kuukaudessa
- 1000 – 4000 euroa kuukaudessa
- 1500 – 2500 euroa kuukaudessa
- 1500 – 3000 euroa kuukaudessa
- noin 1600 euroa kuukaudessa
- 1600 – 3000 euroa kuukaudessa
- 2000 – 4000 euroa kuukaudessa
- 2000 – 4500 euroa kuukaudessa
- 2000 - 5000 euroa kuukaudessa

Jos halutaan laskea keskimääräinen kuukausipalkka kaiken saadun informaation perusteella, se on 2590 euroa kuukaudessa ja vaihteluväli on nolasta viiteen tuhanteen euroon kuukaudessa. (Tähän keskiarvoon on laskettu ilmoitetuista kuukausipalkoista maksimikuukausipalkaksi 3500 euroa.)

Kuukausipalkan riittävyys on luonnollisesti hyvin subjektiivinen asia. Siihen vaikuttaa moni tekijä, kuten asuinpaikka, asumismuoto ja asunnon rahoitus sekä perheellisyys. Tulkeilta kysyttiin, riittääkö tulkkausosalta saatu palkka hänen tarpeisiinsa. Suurin osa (80 %) vastaajista vastasi myöntävästi.

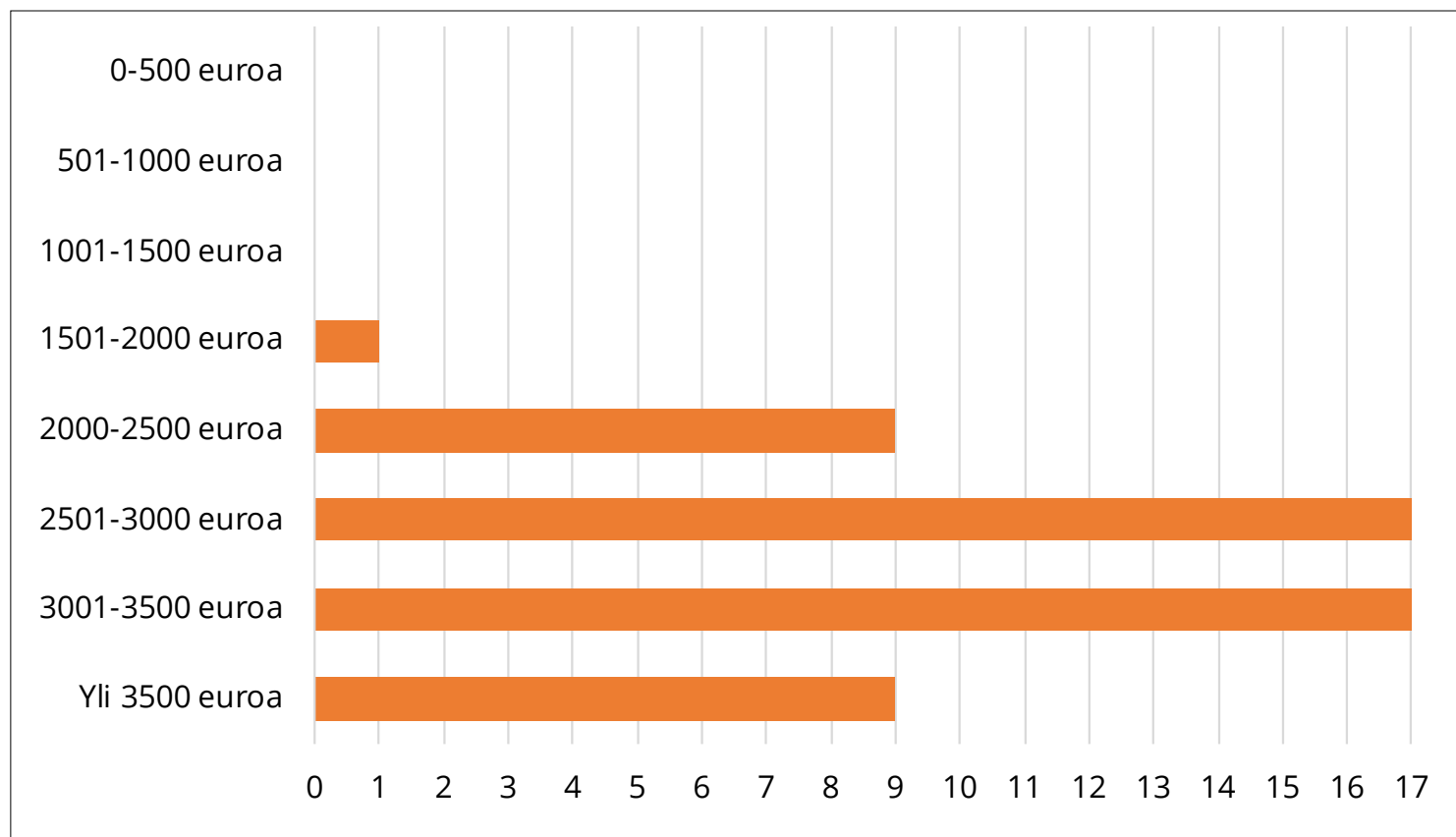
Kuvio 15. Kuinka paljon ansaitset (ansaitisit työssä ollessasi) tulkkausalaan liittyvällä työllä yleensä kuukaudessa keskimäärin (poislukien kesät)? Vastaa kysymykseen vuoden 2017 tulojen perusteella. *Vastaajien määrä: 173*

Kuvio 16. Oliko vuonna 2017 tulkkausalan kautta saamasi keskimääräinen ansiotulo sinulle riittävä elämäntilannettasi ajatellen? *Vastaajien määrä: 174*

Eniten tulkit kritisoivat kesäajan palkkaa. Talvella saatu palkka riitti vuokraan ja laskuihin, mutta kesäajan palkalla pystyi maksamaan vain vuokran. Vastaajat kertoivat, että rahaa ei jäänyt laitettavaksi säästöön. Palkka ei riittänyt lomiin tai matkoihin eikä myöskään maksullisiin harrastuksiin. Kritiikkiä aiheutti myös alhainen palkka työn vaativuuteen suhteutettuna. Jotkut tulkit kertovat hakeneensa soviteltua päivärahaa, koska palkka ei riitä koko kuukauden menoihin.

Koska palkka koetaan pieneksi, kyselyssä pyydettiin tulkkeja visioimaan, millainen olisi riittävä kuukausittainen ansiotulo.

Kuvio 17. Jos ansiotulosi ei ole ollut vuonna 2017 mielestäsi riittävä, mikä olisi riittävä kuukausittainen ansiotulo?
Vastaajien määrä: 53

Vastaajista lähti 30 % visioimaan sopivaa kuukausipalkkaa. Riittäväksi kuukausipalkaksi koettiin 2501–3000 euroa tai 3001–3500 euroa kuussa. Keskimääräisesti sopivaksi kuukausipalkaksi arvioitiin 2951 euroa kuukaudessa. (Tähän keskiarvoon on laskettu maksimikuukausipalkaksi 3600 euroa.)

Vastaajat ehdottivat myös uutta kuukausittaista perusturvapalkkaa ja pyysivät miettimään jotain muuta nykyistä toimivampaa palkkaratkaisua.

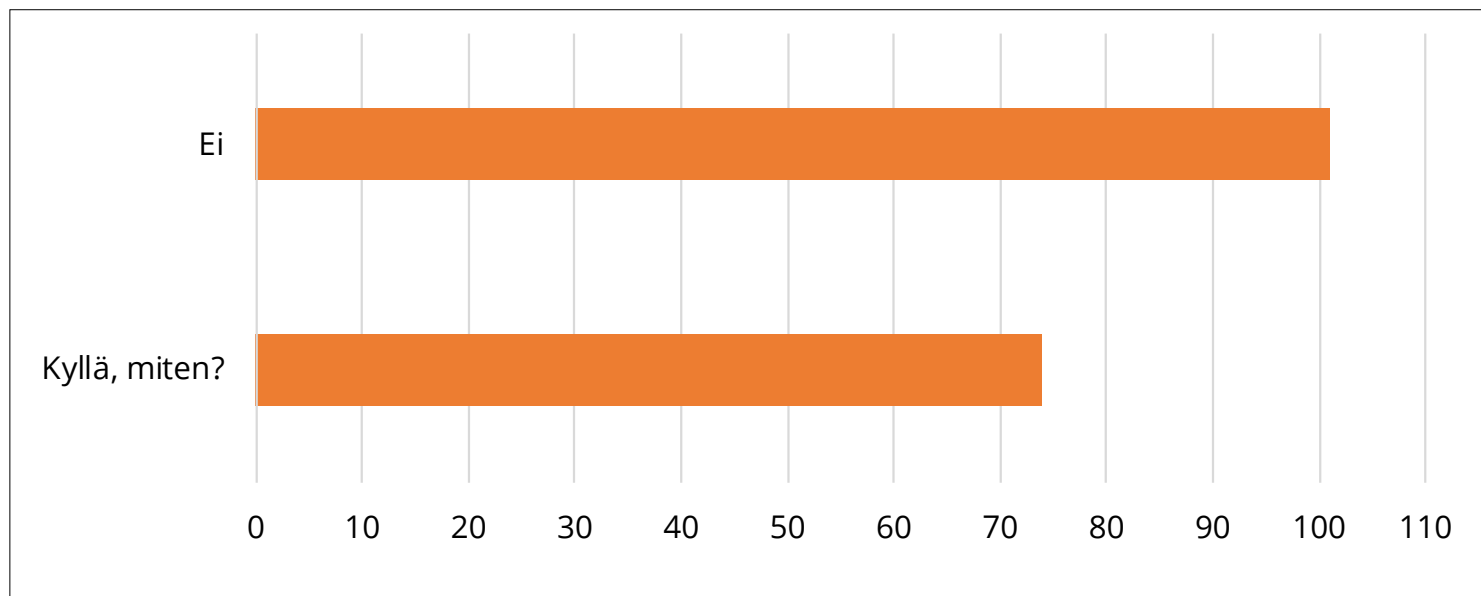

6. KELAN KILPAILUTUS 2017 (ASTUI VOIMAAN 2018)

Tämä raportti on tarkoitettu niiden henkilöiden luettavaksi, jotka tietävät, mitä Kelan kilpailutus vammaisten tulkkaukspalveluasioissa tarkoittaa. Tämän vuoksi niitä ei ryhdytä avaamaan. Sen sijaan tässä raportissa avataan niitä tulkkien kokemuksia, jotka ovat heidän työssään muuttuneet vuoden 2017 vaihduttua vuodeksi 2018 ja uuden kilpailutuskauden alettua.

Kela kilpailutti tulkkaukseen yritykset vuonna 2017. Uusien kilpailutusehtojen mukaan yritysten oli tarjottava joko kokonaisia tai puolikkaita resursseja eli henkilöitä tekemään työtä. Tämä on koettu ikävänä asiana. Toinen ikävä asia on ollut se, että yhdelle henkilölle ei ole voitu enää antaa kaikkia niitä töitä, joita hän on pätevä tekemään, vaan hänen oli valittava kaksi tuotetta, muita pätevyksiä ei voi ollenkaan hyödyntää. Näin ollen moni pelkää taitojensa unohtuvan ja heikentyvän.

Noin puolet (58 %) kyselyyn vastanneista tulkeista sanoo, ettei Kelan kilpailutus ole muuttanut tulkkien työsuhdetta.

Kuvio 18. Onko työsuhteesi laatu muuttunut Kelan viimeisimmän kilpailutuksen seurauksena?
Vastaajien määrä: 175

Loput 48 % on toista mieltä. Heidän mukaansa kilpailutus on muuttanut tulkkien työsuhdetta jo vuoden 2018 alkupuolella, muutaman kuukauden uuden kilpailutuskauden alun jälkeen.

Suurimpana huononnuksena vastaajat näkevät tulkkauksetöiden vähentymisen. Siitä seuraa suoraan tulkkien taloudellisen tilanteen huononeminen. Etenkin perheellisten tulkkien on hyvin vaikea luottaa siihen, että tulkkauksesta saatu palkka riittäisi kuukauden kuluihin. Yhtenä esimerkkinä palkkauksen pienenemiseen ovat peruuntuneet tulkkaukset ja niistä maksettava korvaus, joka pieneni entisestä. Myös muista luontoiseduista on tingitty. Avoimista vastauksista voi poimia muutamia esimerkkejä:

- Joka kuun eka päivä alkaa rahankeruu nollassa, eikä ole mitään takeita koskaan, että saa laskunsa maksettua tai ostettua bensaa, jotta tarvittaessa (ehkä) pääsisi ajamaan tulkkaukstilanteisiin.
- Tämä on aiheuttanut henkistä kuormittumista, jopa sairaslomia, joiden vuoksi myös tulkki on joutunut luopumaan toisen alan opinnoistaan. (50 % tulkkaukstyötä tekevä)
- On tulkkia, jotka ovat joutuneet ilmoittautumaan TE-toimiston asiakkaiksi, jotta tulot riittäisivät elämiseen.
- Tammikuussa töitä oli 15 tuntia. Primeren työkalenteri oli kuitenkin auki vähän yli 100 tuntia.

Työpäivistä on tullut entistä silppuuntuneempia. Tulkin on siirryttävä monta kertaa päivässä paikasta toiseen. Matkat ja matkajat ovat niin ollen pidentyneet, korvaukset ovat kuitenkin pienentyneet. Toisaalta tulkkia välitetään vain asuinpaikkakunnan asiakkaille. Näin ollen tulkkien asiakaskunta on usein pienentynyt hyvinkin suppeaksi ja vähät työt ovat yksipuolistuneet. Joillekin vastaajille on ehdotettu myös muuttamista toiselle alueelle, mutta se on koettu yleensä henkilökohtaisista syistä mahdottomana ratkaisuna.

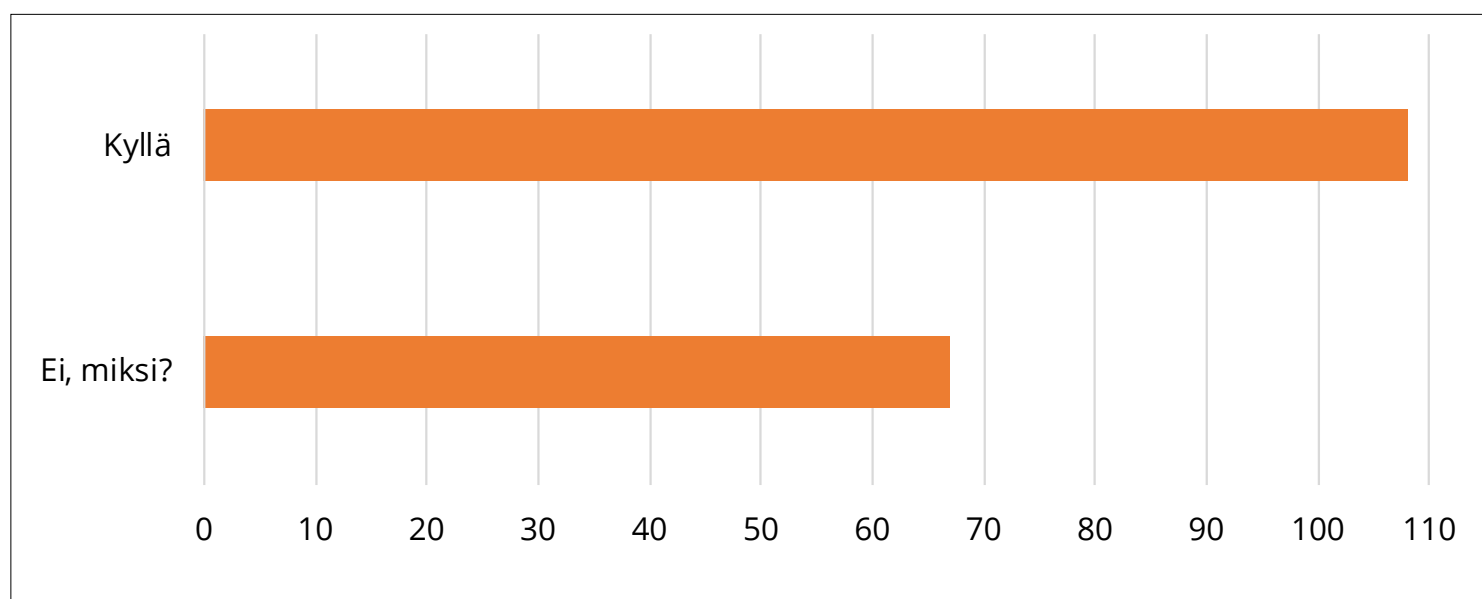
Kaiken kaikkiaan työolot ovat heikentyneet. Yksittäisen tulkin kannalta katsottuna yrityksen riskit ovat siirtyneet työntekijälle. Yritykset tuntuvat tekevän mitä tahansa saadakseen solmittua sopimuksen Kelan kanssa. Yt-neuvottelut eivät olleet enää

neuvottelut, vaan työnantajat pystyivät sanelemaan uudet ehdot työntekijöilleen. Naisvaltaisella alalla ammattiliitotkin ovat pieniä ja ne ovat hyväksyneet tilanteen mukisematta. Ammattiliittoa moititaan piittaamattomuudesta. Sen lisäksi Kela ja jotkin yritykset saavat moitetta ratsastamisesta tulkkien kiltteydellä ja ilmaisella työllä, kuten päivystämällä, toimistotyöllä ja raportoinnilla. Vastauksissa kirjoitetaan, että tulkkeja ei arvosteta ja on yrityksiä, jotka eivät huolehdi työntekijöistään.

Jotkut vastaajat pitävät ainoana vaihtoehtona kouluttautumista toiselle alalle, vaikka he luonnehtivatkin itseään erittäin motivoituneiksi tulkeiksi ja viittomakieltä rakastaviksi.

Ne yritykset, jotka jäivät Kelan sopimuksien ulkopuolelle, joutuivat irtisanomaan työntekijöitään (17 mainintaa), lomauttavat työntekijöitään (2 mainintaa) tai pystyvät antamaan tulkeilleen vain ns. kolmannen tahon tulkkauksia. Joidenkin kohdalla työ sopimus on jätetty voimaan, mutta koska töitä ei enää ole, sopimus on vain paperi.

Päivien ennakoimattomuus on puhuttanut tulkkeja paljon, vaikka 61 % vastanneista onkin tyytyväinen työmääräänsä ja päivien ennakoitavuuteen.

Kuvio 19. Onko nykyinen (oliko viimeisin) työsuhteesi laadultaan (työmäärältään, päivien ennakoitavuudelta ym.) sinulle sopiva? Vastaajien määrä: 175

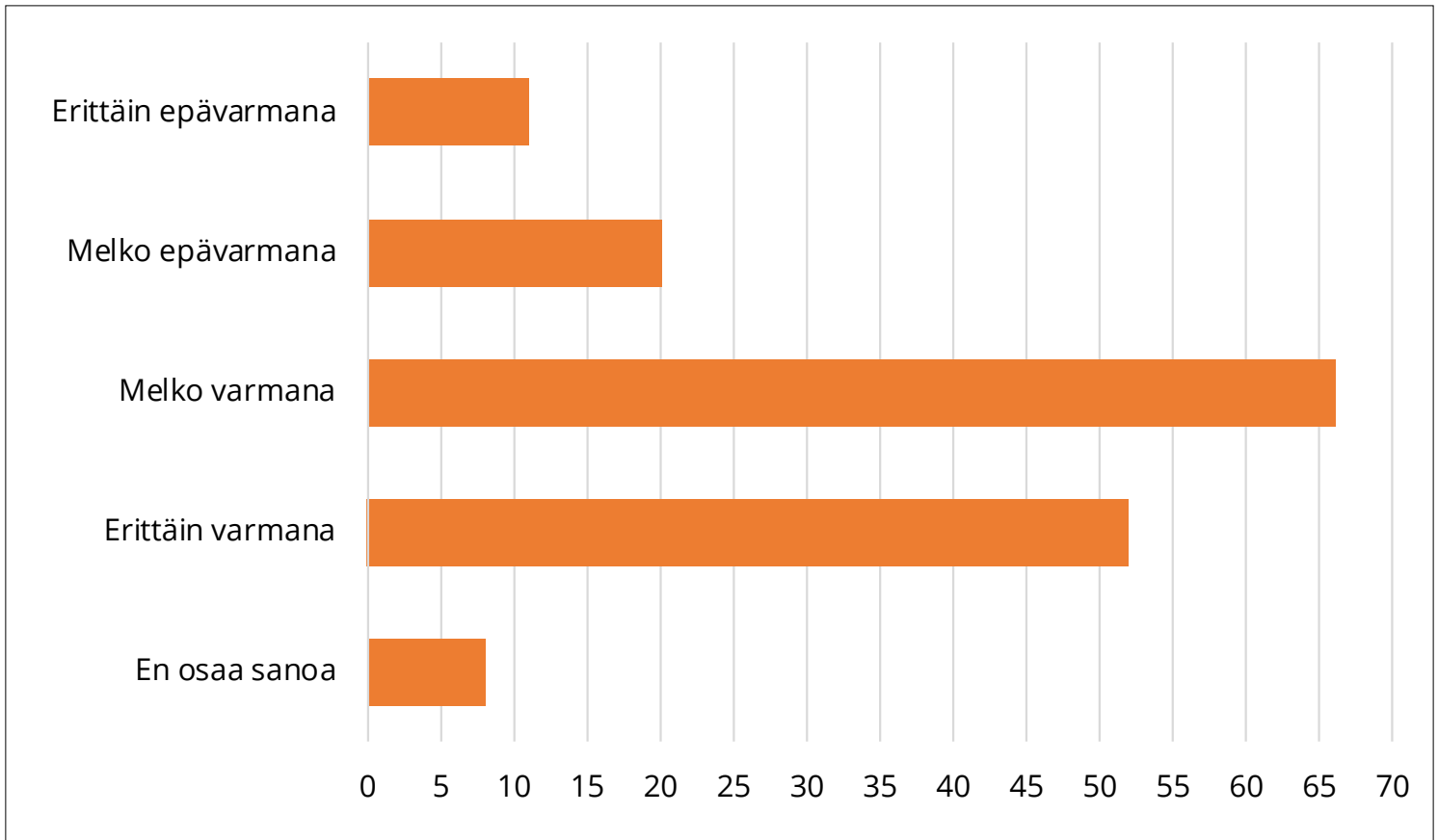
Hyvin paljon negatiivista palautetta on annettu Kelan tulkkauskalenterin avaamisesta. Tulkkien on avattava työaika yli 12 tuntiseksi päiviksi, jos he haluavat saada töitä. Usein silloinkaan niitä ei tule, vaan tulkin on istuttava kotona päivystämässä – josko työtä tulisi. Päivystysaikana ei voi tehdä kotitöitä kummempaa, ei lähteä edes lenkille. Valitettavaa on myös se, että päivystysajasta ei saa minkäänlaista korvausta. Vapaus oman aikataulun suunnittelemisesta on poistunut. Lopulta saattaa käydä niin, että päivistä tulee pitkiä, vaikka itse tulkkausta on kovin vähän: tulkkausta siellä aikataulullisesti lyhyissä pätkissä pitkin päivää, välissä matkustusta tai tyhjää.

Viime hetkellä tulevat tulkkauslausekset aiheuttavat myös tulkkauslaadun heikentymistä. Tulkit eivät ehdi valmistautumaan tulkkauksiin ja asiakkaat saavat huonolaatuista tulkkausta. Tyytymättömiä asiakkaita on niin kuulevien kuin viittomakielisten ja puhevammaistenkin joukossa.

Kelan ohjeet ylipäätään koetaan mielivaltaisiksi ja on mainittu jopa niin, että Kela tulkitseisi ohjeitaan mielivaltaisesti. Vastaajat toivovatkin siksi, että Kela avaisi tulkkaustoimeksiantojensa välitysperiaatteita, ettei se tuntuisi tulkeista täydeltä mysteeriltä.

Myös tulkkikoulutus saa kritiikkiä: Opiskelijamääriä pitäisi supistaa, jotta alalle ei koulutettaisi välittömästi valmistumisen jälkeen työttömäksi jääviä tai toiselle alalle kouluttautuvia tulkkeja. Tutkintoja tulisi monipuolistaa niin, että valmistuneet tulkit voisivat hakea tiedoillaan ja taidoillaan myös muihin soveltuviin töihin.

Vaikka tulkkausalalla on paljon muutoksia ja työsuhteistakaan ei voi olla enää niin varma kuin kymmenenkin vuotta sitten, suhtautuvat tulkit melko positiivisesti tulevaisuuteen. 75 % vastanneista pitää melko tai erittäin varmana sitä, että hän voi jatkaa nykyisessä työsuhteessaan. Vain 7 % pitää työsuhteen jatkumista erittäin epävarmana.

Kuvio 20. Jos olet työsuhteessa, kuinka varmana pidät nykyisen työsuhteesi jatkumista lähitulevaisuudessa?
Vastaajien määrä: 174

Vastaajat ovat pahoillaan alan solidaarisuuden häviämisestä ja sen muuttumisesta humanistisesta alasta business-painotteiseksi.

Positiiviselta kannalta katsottuna joidenkin yritysten tulkeille riittää töitä jopa enemmän kuin ennen, koska yritykset saivat entistä paremman aseman kilpailutuksen seurauksena. Tulkkieläiset ovat lisänneet joidenkin tulkkien töitä. Monet tulkit perustivat omia yrityksiä. Joistain osa-aikaisista tulkeista tuli resurssimuutoksen vuoksi kokopäiväisiä tulkkeja.

Ja vaikka monet yritykset ovat saaneet negatiivista palautetta, on myös yrityksiä, joita kiitetään toimimisesta puskurina Kelan ongelmia vastaan. Kiitosta saavat myös yritykset, jotka ovat huolehtineet työntekijöidensä työterveydenhuollosta, hyvästä työyhteisöstä, työnohjauksesta, joustavista loma-ajoista, rauhasta sairastaa tai hoitaa sairasta lasta sekä lisäkouluttautumismahdollisuudesta.

PÄÄTELMÄ

Kelan vuonna 2017 toimeenpanema ja 2018 toteutunut vammaisten tulkkauspalvelu on muuttanut tulkkausalaan paljon. Jokaisella asialla on aina kaksi puolta. Tällä kyselyllä haluttiin selvittää vuoden 2017 tilannetta.

Toreilla ja turuilla puhutaan paljon. Huhut ja puheet kulkevat totuuskina suusta suuhun. Moni asia vaatii kehittämistä ja kohen-tamista. Ilman tutkimusta asiat jäävät puheen tasolle.

Tämän Humanistisen ammattikorkeakoulun, Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n ja Akavan Erityisalat ry:n kanssa yhteistyönä tehty Tulkkien työsuhte- ja ansiokysely on väline kentän kuulemiselle.

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa vuoden 2017 tilanteita. Koska Kelan uusi kilpailutuskausi alkoi vuoden 2018 alusta ja alalla kuohuu, on vastauksista erittäin selvästi huomattavissa, että kysely paljastaa myös vuoden 2018 alun käytäntöjä ja tunteita. Kysely tullaan uusimaan alkuvuonna 2019. Toivomme, että mahdollisimman moni tulkki vastaa myös siihen.

Kyselyyn vastasi 176 tulkkia. Kysely oli strukturoitu sähköinen kysely monivalintakysymyksineen. Suurimpaan osaan kysymyksistä oli mahdollista kirjoittaa myös vastaajan omia mielipiteitä.

Kysely on ensimmäinen osa pitkittäistutkimusta. Kysely on tarkoitus toistaa seuraavan kerran keväällä 2019. Silloin tulkeilta kysytään samoja kysymyksiä suhteessa vuoteen 2018. Näin voidaan vertailla kahta eri kilpailukautta. Markkinaoikeudelta on tullut päätös kiistanalaisista asioista ja sen vaatimia muutoksia on todennäköisesti tehty. Tässä vaiheessa on mielenkiintoista tutkia, miten asioihin ja ilmiöihin suhtaudutaan. Vieläkö tarvitaan muutoksia ja mitä muutoksia voidaan tehdä tulevaisuutta ajatellen.

LÄHTEET

Martikainen Liisa 2016. [Viittomakielen tulkkausallalla toimivien kouluttajien ja tulkkien työtyytyväisyys ja työnhallinta muutostilanteessa](#). Pro gradu -opinnäytetyö. Itä-Suomen yliopisto.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU